

Atlàntiques

Antologia de poetes portuguesos

Traducció d'Ignasi Ribera i Rovira

Fundació
Carulla

Editorial
Barcino

Atlàntiques

Editorial
Barcino

Biblioteca Històrica de la Traducció Catalana

Volum 3

Consell d'edició de la col·lecció:

Denise Boyer (La Sorbonne - Université de Paris IV), Helena Buffery (University College Cork), Roger Friedlein (Ruhr-Universität Bochum), Enric Gallén, coordinador (Universitat Pompeu Fabra), Jaume Pòrtulas (Universitat de Barcelona), Patrizio Rigobon (Università Ca' Foscari Venezia), Joan Santanach, coordinador (Universitat de Barcelona), i Joan Ramon Veny-Mesquida, coordinador (Universitat de Lleida).

La Biblioteca Històrica de la Traducció Catalana és una iniciativa de

Càtedra Màrius Torres
d'Estudis sobre Patrimoni Literari Català

**Fundació
Carulla**

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

Amb la col·laboració de

**Biblioteca
de Catalunya**

I el suport de

ATLÀNTIQUES

ANTOLOGIA DE POETES PORTUGUESES

Traducció d'Ignasi Ribera i Rovira

Estudi introductori de
Víctor Martínez-Gil

Editorial Barcino
2017

Aquest volum ha estat elaborat en el marc del projecte FFI2014-54915-P, finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad, i també en el del Grup de Recerca Conso-
lidat 2014 SGR 486 de l'AGAUR de la Generalitat de Catalunya.

Primera edició: novembre de 2017

© de l'estudi introductori, Víctor Martínez-Gil, 2017

© de la traducció, hereus d'Ignasi Ribera i Rovira, 2017

Reservats tots els drets d'aquesta edició:

Editorial Barcino, S. A.
Acàcies, 15. 08027 Barcelona
www.editorialbarcino.cat

DL B 17950-2017
ISBN: 978-84-7226-816-6
Edició núm.: 849
Disseny de la coberta: Claudi Usandizaga
Disseny de l'interior i maquetació: El Calaix
Fotocomposició i impressió: Fotoletra, S. A.

TAULA

ATLÀNTIQUES: UNA ANTOLOGIA DE LA MODERNITAT

LUSOCATALANA, de Víctor Martínez-Gil 9

1. Ribera i Rovira i Portugal: periodisme, literatura i política 13
2. *Saudosismo* i Enyorantisme 22
3. De *Poesia & prosa* a les *Atlàntiques* 35
4. Del Futurisme d'Alomar a l'Enyorantisme 44
5. La confecció de les *Atlàntiques* 55
6. Les opcions de traducció 66
7. Bibliografia 75

Atlàntiques. Antologia de poètes portugueses. Facsímil 87

- Pròleg 97
- Almeida Garrett 125
- João de Deus 127
- Antero de Quental 129
- António Nobre 131
- Cesário Verde 133
- Afonso Duarte 136
- Afonso Lopes Vieira 138
- António Corrêa d'Oliveira 144
- António Patrício 152
- António Sérgio 154
- Augusto Casimiro 156
- Augusto Gil 158
- Bernardo de Passos 164
- Cândida Aires de Magalhães 166
- Conde de Monsaraz 167

D. João da Câmara	168
Eugénio de Castro	169
Fausto Guedes Teixeira	179
Guerra Junqueiro	181
Gomes Leal	196
Jaime Cortesão	198
João de Barros	201
Júlio Brandão	203
Manuel da Silva Gaio	208
Manuel Laranjeira	211
Mário Beirão	212
Teixeira de Pascoaes	215
Vasconcellos e Sá	221
Nota	223

ATLÀNTIQUES: UNA ANTOLOGIA
DE LA MODERNITAT LUSOCATALANA
Víctor Martínez-Gil

Fins ara, a Catalunya només hi ha hagut un lusòfil. Alguns escriptors catalans, pocs, s'han ocupat esporàdicament de certs aspectes de Portugal, d'un determinat autor portuguès, de certa faceta de l'art o de la literatura portugueses. Però només l'Ignasi Ribera i Rovira va emprendre la tasca de divulgar a Catalunya la cultura portuguesa en tots els aspectes. I encara va aspirar a molt més; pretenia estrènyer els lligams culturals i d'amistat entre els dos pobles. Endut per l'afany d'agermanar-los, es va convertir, entre els catalans, en fervent peoner de l'iberisme. D'una manera entusiasta, va predicar la gran Ibèria de les nacionalitats federades.

Fèlix Cucurull, *Dos pobles ibèrics*

L'antologia de poetes portuguesos *Atlàntiques* va ser publicada durant el mes de març de 1913 com a número 132 de la Biblioteca Popular de L'Avenç. Tres anys abans, el 1910, havia aparegut, a la mateixa col·lecció, *Trasplantades*, una antologia de poesia francesa contemporània en traducció d'Emili Guanyavents i amb pròleg i estudi de Joan Pérez-Jorba. En plena instauració del Noucentisme, no podem considerar aquestes dues publicacions com a merament il·lustratives de tradicions poètiques estrangeres, perquè la tria dels referents no era «en absolut aliena al procés de renovació que, ja des del final del segle XIX, estava experimentant la poesia catalana» (Rábade Villar 2007: 18). Els antòlegs volien incidir, podríem dir que utilitzant el model d'antologia programàtica (vegeu Scaffai 2006: 91), en els debats sobre la literatura catalana. I ho volien fer mitjançant l'apropiació interliterària d'altres tradicions que es pro-

* Aquest text forma part del projecte d'I+D «Cartografia de la modernitat hispànica. Xarxes literàries transnacionals i mediadors culturals (Espanya-Llatinoamèrica, 1908-1939)», finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad (FFI2016-76055-P).

ATLÀNTIQUES

Facsímil

ADVERTIMENT

Hem vist amb molt plaer les *Normes ortogràfiques* adoptades per l'Institut d'Estudis Catalans en 24 de gener prop-passat. Elles han de contribuir força a fixar per la llengua literaria una ortografia digna de la seva esplendorosa renaixença. En aquells punts que considerem més importants no discrepen gens ni mica de les usades ja fa temps per nosaltres. Això fa que puguem renunciar, sense greu sacrifici, a les petites diferències que'ns en separen. Acceptem, doncs, en tótotum, dites *Normes*, cooperant així de bon grat a una unificació ortogràfica que's feia cada dia més necessaria.

Aquest llibre no va encara segons les *Normes* per haver començat d'imprimir-se abans de la llur adopció per l'Institut d'Estudis Catalans. En canvi, totes les nostres publicacions començades de cap i de nou del 24 de gener ençà s'hi adaptaran.

MASSÓ, CASAS & C.^a

ATLANTIQUES

S'ha fet d'aquesta obra un tiratge especial
de 50 exemplars en paper satinat

RIBERA I ROVIRA

ATLANTIQUES

Antologia de Poetes portuguesos

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE L'AVENÇ

1913

TIP. L'AVEŇ : RAMBLA DE CATALUNYA, 24

A MARIA VICTORIA

Estimada:

Aquest es el millor llibre que
he fet : te pertany. Teu

IGNASI

PROLEG

País amorós i elegíac, Portugal, país que sab excelsament sentir, i pobrament pensar; país fraternalment lligat, pels anels civilitzadors i per la comunitat d'interessos materials i espirituals, amb les patries iberiques; país, sobre tot, d'una gloriosa tradició poetica... les manifestacions del seu geni estetic no 'ns avien arribat mai a Catalunya.

La poesia de Camões, l'epic immortal; les inefables liriques de Bernardim Ribeiro, de Christovam Falcão, de Diogo Bernardes i de Sá de Miranda, l'obra dels umanistes, l'Arcadia, Bocage, l'epoca romantica i l'actual poderós renaixement, eren aquí quasi bé ignorats, sense que, fòra d'alguna brillant guspira, aguessin arribat a interessar els esperits selectes catalans. En això seguïem el censurable exemple d'Espanya. Tot lo més, una fugitiva aproximació que la simpatia personal provocava, una referencia periodistica rapida i vaga, filla del dilettantisme literari, una impressió rutilant dé turista... I prou.

ALMEIDA GARRETT

(1799-1854)

EL CEGO

— Obre bé la porta, que, pobre de mi,
vinc ferit, Agneta, retut del camí.

— Si ferit us vèiem, farieu patí:
aneu's-en, aneu's-en per altre camí.

— Ail obre-m la porta, que, pobre de mi,
arribo ben cego i no veig el camí.

— Porta ni porteta no 'us puc pas obrí:
si arribeu ben cego, seguiu mal camí.

— Ai del pobre cegol... Ai, pobre de mi,
demanant almoïna, cantant pel camí

— Mare, mare meva : veniu a senti
com el ceguet canta, perdut pel camí

— Si canta i demana, dóna-li pa i vi
i que 'l pobre cego faci 'l seu camí.

— Vostre pa 'us retorno, no 'm plau vostre vi:
vui sols que l'Agneta m'ensenyi 'l camí.

ANTONIO PATRICIO

COM CRIST

«Preneu i mengeu : això
es el meu cos. Preneu i be-
veu : això es la meua sang.»

La lluna obrí les venes... Plena-mar!
Tu mateixa estas blanca com l'altura...
La carn ara 't comença a somniar
vora meu, tota plena de dolçura.

Ets dolça com la nit i apar de nit
que 'l cel es una immensa nebulosa
on el semen llunar s'escorre fluid
per la carn de la nit : carn dolorosa...

— Soc teva, amor... Soc tu... No estiguis trist...
Siga sempre 'l meu cos ton fruïterar:
beu-me la sang i beu el meu mirar... —

Sento que 'm parles i recordo 'l Crist
quan digué uns mots, sopant, als que 'l sentien,
uns omens de Judea que 'l seguien...

NIT

Poc a poc, poc a poc, poc a poquet,
pren en tes mans, tal com en un breçol,

JOAO DE BARROS

EN MARI...

Romp les amarres,
trista galiota endormiscada prop la platja!
Fuig del paratge
on sa veu ploren, nirviosa, les guitarres
en les inquietes mans dels mariners
i dels nauxers.
Romp les amarres... L'aire duu una esgarrifança
d'amor venut en les tavernes vora 'l riu;
amor brutal, amor que abraça i es esquiú;
petons d'enuig, devoradors; amor que cansa...
Deixa endairera l'amargor del seu encís:
tens davant teu, enllà del mar, el camí llis
d'ones de somni i escumes de blancó
amb gest fluid estès a la teva indecisió.
La lluna neix il·luminant tota la mar
(veus afalacs d'escumes a la claror llunar!).
Llisca lleugera, fuig depressa, galiota,
cor meu! l'Aveni 't crida amb veu remota!

Infla les veles
amb gosadia d'antigues caraveles
que mons novells portaren a la Vida...
A terra, fosca nit, verinosa, ensopida:
luxúria, engany,
impur parany,

VASCONCELLOS E SÁ

MARGARIDA VA A LA FONT

Margarida va a la font,
va a la font la Margarida
per omplir-hi la gerreta:
els lliris treuen florida
quan la dolça Margarida
va a la font i ve soleta.

Els lliris treuen florida:
va a la font i ve soleta.

Ben petita es sa casella,
ben petita es sa casella
arran mateix del camí;
els pitgers de sa portella,
enrotllant la casa d'ella,
fan olor de romaní.

Els pitgers de sa portella
fan olor de romaní.

Els seus ulls són verds i riuen,
els seus ulls són verds i riuen
i no 's posen en ningú:
ulls de somnis, ulls que viuen
encisats, emprò li riuen,
li riuen més que en ningú.

INDEX

	Pàgines
<i>Proleg</i>	7
 ALMEIDA GARRETT	
El Cego	35
 JOAO DE DEUS	
Descalça	37
 ANTHERO DE QUENTAL	
El cor	39
Mentre altres lluiten	39
Homo	40
ANTONIO NOBRE	41
 CESARIO VERDE	
Contrarietats	43
 AFFONSO DUARTE	
Psalms al Sol	46
Ruixim	47
 AFFONSO LOPES VIEIRA	
Cançó del lli	48
Dança del vent.	50
Els cabells d'Agnès	52
Amors de Sant Francesc d'Assís.	53
 ANTONIO CORREA D'OLIVEIRA	
Temptació d'amor.	54

	Pàgines
ANTONIO PATRICIO	
Com Crist	62
Nit	62
Per demanar almoïna	63
ANTONIO SERGIO	
Idealistes.	64
AUGUSTO CASIMIRO	
De la vida gloriosa	66
Sonet	66
AUGUSTO GIL	
Balada de la Neu	68
La Cançó de les Perdudes	70
Sant Antoni de Lisboa.	72
BERNARDO DE PASSOS	
A un vellet del meu poble	74
CANDIDA AYRES DE MAGALHAES	
Riure per als altres...	76
COMTE DE MONSARAZ	
Esfínx.	77
D. JOAO DA CAMARA	
La Viudeta	78
EUGENIO DE CASTRO	
Llegenda	79
La Cisterna	80
La Monja i el Rossinyol.	81
Cantiga	84
L'Esguerradeta.	85
Inscripció.	87
La camisa de Xanthis	88

	<u>Pàgines</u>
FAUSTO GUEDES TEIXEIRA	
Una pintura de Columbano	89
GUERRA JUNQUEIRO	
Oració al Pa.	91
Els Senzills	98
Cançó d'una ànima	103
GOMES LEAL	
El vell palau	106
JAIME CORTESAO	
Albers al clar-de-lluna	108
JOAO DE BARROS	
En mar!...	111
JULIO BRANDAO	
Egloga.	113
Muntanya amunt...	117
MANUEL DA SILVA GAYO	
Rondalles del riu.	118
MANUEL LARANGEIRA	
Carta a A...	121
MARIO BEIRAO	
Plany tardoral.	122
TEIXEIRA DE PASCOAES	
Elegia.	125
La Caiguda	129
Fra Joao Bernardes	130
VASCONCELLOS E SÁ	
Margarida va a la font	131
<i>Nota</i>	133